

Övnings- bilaga

Så här går övningarna till

Här hittar du instruktioner för de olika övningarna. För att du enkelt ska se hur vårt material är kopplat till nuvarande läroplan och kursplanerna i samhällsorienterade ämnen, samhällskunskap och svenska finns utdrag från dessa sist i detta dokument.

Innehåll:	sid
Fyra hörn	3
Oavslutade meningar	4
Heta linjen	5
Heta stolen	7
Utdrag ur läroplan och kursplan i samhällsorienterade ämnen, samhällskunskap och svenska	9

Fyra hörn

Mål

- Öka elevernas förmåga att skilja på och välja mellan olika alternativ.
- Stärka elevernas mod att ta ställning inför gruppen.

Varför Fyra hörn?

Fyra hörn är en bra övning när man inte bara vill arbeta med ja- och nej-svar. Den tränar förmågan att kommunicera och verbalisera tankar och värderingar. I ett tillägg kan eleverna öva på att göra egna val, stå för dessa och diskutera olika sätt att lösa problem.

Tänk på att

- Eleverna måste få tid att tänka innan de väljer ett hörn.
- Alla elever ska kunna ta ställning enskilt, utan att bli påverkade av någon annan.
- Inte någon får värdera en elevs ställningstagande som rätt eller fel.
- Uppmuntra eleverna att ta egen ställning och INTE hela tiden välja något av de tre föreslagna svarsalternativen.
- Det är tillåtet att byta hörn närsomhelst under övningens gång.

Ni behöver

En fri yta med fyra tydligt markerade hörn.

Så här går det till

1. Läs först upp ett påstående/situation eller en fråga för eleverna med tre svarsalternativ.
2. Förklara sedan vilka hörn som representerar vilket svarsalternativ. Berätta att det fjärde hörnet finns till för dem som har ett eget förslag.
3. Ge eleverna en kortare stund och tänka och be dem sedan ställa sig vid det hörn som de tycker stämmer överens med deras åsikt.
4. Låt eleverna från varje hörn prata inbördes om varför de valde just sitt hörn. Blir en elev ensam i ett hörn, ställer du dig som ledare i det hörnet, så att eleven inte känner sig utanför och har någon att diskutera med.
5. Fråga sedan några elever i varje grupp varför de valde "sitt" hörn. Fråga gärna de elever som i vanliga fall inte pratar så mycket, så att alla får komma till tals.
6. Lyft frågan om någon vill byta hörn sedan de hört de andras åsikter. Låt de som vill byta göra det och fråga dem sedan varför de ändrat sig.
7. Läs upp en ny situation. Fortsätt som tidigare med varje fråga/påstående. Var lyhörd och bryt övningen innan eleverna tröttnar eller blir okoncentrerade.

Oavslutade meningar

Mål

- Stärka elevernas förmåga att med ord uttrycka åsikter och tankar.
- Få eleverna att reflektera över sina egna tankar och värderingar.
- Öka elevernas medvetenhet om egna attityder, intressen och mål.

Varför Oavslutade meningar?

Övningen fungerar bra som inledning för att utforska elevernas förståelse.

Eleverna får möjlighet att fundera på sina egna värderingar men även att lyssna på andras. Övningen är ett bra sätt att låta elever träna på att uttrycka åsikter, tankar och värderingar på ett ganska kravlöst sätt. Eleven får öva dels på att kritiskt granska sitt eget beteende men även att ta ansvar för att förändra en negativ situation.

Som pedagog får du möjlighet att se hur klassen tänker och hur deras tankar och åsikter förändras. Du kan själv skapa oavslutade meningar som berör ett speciellt område som ni studerar i ämnesundervisningen. Inte minst i de samhälls- och naturorienterande ämnena kan övningen vara användbar. Vare sig man talar om medicinsk forskning, politiska omvälvningar eller matematikens användningsområden kan Oavslutade meningar vara ett effektivt sätt att mäta förståelse, pejla värderingar och därefter undersöka vad eleven lärt sig efter ett visst moment.

Tänk på att

- Alla i gruppen är ska vara fokuserade och engagerade.
- Många grupper orkar inte med fler än två eller tre frågeställningar.
- Känna av motivationen efter varje varv, så att alla har chans att dela med sig medan gruppen har koncentration att lyssna.

Så här går det till

1. Sätt eleverna i en ring så att alla kan se varandra.
2. Läs upp en oavslutad mening och låt eleverna tänka en liten stund.
3. Gå sedan varvet runt och be eleverna berätta om sina tankar och reflektioner utifrån en frågeställning.
4. Fortsätt tills du är klar eller tills gruppen tröttnar och blir okoncentrerad.

Heta linjen

Mål

- Stärka elevernas förmåga att ta ställning och uttrycka sina åsikter.
- Hjälpa eleven att avgöra hur starka deras åsikter kring en viss fråga är.

Varför Heta linjen?

Heta linjen kan användas när du vill att svaren ska graderas så att hela skalan av åsikter åskådliggörs inför gruppen. Övningen låter också eleverna ”byta” eller nyansera sin åsikt gradvis. Den ger alla möjlighet att delta eftersom man kan visa sin åsikt eller värdering fysiskt. Den utesluter alltså inte elever som har svårt att uttrycka sig med ord.

Tänk på att

- Börja med ett par enkla, lättsamma påståenden som uppvärmning.
- Eleverna får inte kommentera varandras svar.
- Det är okej att byta ståndpunkt när som helst under övningens gång – gör detta tydligt för eleverna.

Ni behöver

- En tom yta tvärs över rummet där den tänkta Heta linjen går.
- En markering för de båda ändarna på Heta linjen:
 - i ena ändan för ”stämmer helt”
 - i andra ändan för ”håller inte med alls”
- OM man önskar är det möjligt att ha 4 papperslappar med siffrorna 1–4 för att markera grad av sitt ställningstagande.

Så här går det till

1. Markera ytterändarna på linjen och gärna även mitten, så att det bildas en rak linje tvärs över rummet.
2. Läs sedan upp ett påstående och be eleverna ställa sig på den del av linjen som visar graden av ställningstagande. Den som ställer sig på nummer 1 håller inte med alls och den som står på nummer 4 håller med helt och hållet.
3. Fråga några elever varför de ställt sig där de står. Förklara att de inte behöver svara om de inte vill eller att det är tillåtet att få ändra sig.
4. Fortsätt att läsa upp påståenden och låt eleverna ta ställning tills du märker att gruppen visar tendens att tröttna eller bli okoncentrerad.

Exempel på påståenden som kan användas som lekfull uppvärmning

- Mac är bättre än Pc.
- Pizza är godare än kebab.
- Statsministern skulle vara snygg i rosa högklackat.

Alternativ på Heta linjen

Du kan också välja att ge eleverna frågorna på papper och låta dem kryssa för på en numrerad linje vad de tycker. Sedan kan man diskutera svaren i hel klass. Det här kan vara ett bra alternativ i klasser där det förekommer mycket grupptryck och där det känns svårt för en del elever att snabbt våga uttrycka sin åsikt inför alla andra.

När eleverna markerat på pappret vad de tycker kan du ta upp frågan i hel klass och alla får ställa sig utifrån hur de redan svarat.

Heta stolen

Mål

- Stärka förmågan att lyssna på andras åsikter.
- Lära sig framföra egna åsikter.

Varför Heta stolen?

Heta stolen är ett bra hjälpmedel för dig att förstå vilka uppfattningar som finns i gruppen eller när du vill ta reda på elevernas kunskap om ett specifikt ämne.

Övningen kan du använda för att:

- Fånga upp förkunskaper.
- Öva eleverna i att tänka individuellt.
- Ge ett alternativt sätt att uppleva en diskussion.

Tänk på att

- Förbereda med några påståenden som på olika sätt berör ämnet ni jobbar med, gärna 8–12 stycken.
- Värma upp med enkla påståenden för att successivt gå vidare med de lite mer kluriga/känsliga.
- Sitta med i cirkeln som ledare – dock utan att ta ställning.
- Ge tydliga instruktioner så att alla har klart för sig vad som förväntas av dem.
- Det är bra om någon elev vill kommentera sitt ställningstagande.
- Uppmuntra även de elever som är tystare – ställ frågor till dem. Exempel på frågor kan vara: "Varför valde du att sitta kvar?" "Varför bytte du plats?"
- Om någon elev absolut inte vill redogöra för sitt ställningstagande så är det naturligtvis tillåtet att passa – det viktigaste i denna övning är att genom sin valda plats visa sitt ställningstagande.
- Du som ledare för övningen framåt – stanna inte kvar på en och samma fråga för länge och låt inte två personer börja diskutera med varandra. Detta får de andra att tappa koncentration och intresse.
- Bryta genom att säga: "Tack, nu fortsätter vi med nästa påstående".
- Läsa påståendena så neutralt du kan och inte lägga in betoningar som visar din egen ställning.
- Inte visa om du håller med vissa elever och inte med andra.
- Om Heta stolen-övningarna går snabbt bibehålls lättare personliga ställningstaganden.

Ni behöver

- Stolar som ställs i en ring. Ta en stol mer än antalet personer som deltar.
- Olika typer av påståenden som:
 - Är enkla att ta ställning till.
 - Utmanar elevernas förmåga att ta ställning och som kräver eftertanke.

Så här går det till

1. Börja med att ställa stolarna i en ring – glöm inte att det ska finnas en extra stol.
2. Sätt er på stolarna – även du som ledare ska sitta med. Du ska sitta kvar hela tiden och vara neutral. Var tydlig med din neutralitet inför eleverna. Förklara sedan för eleverna att du kommer att läsa upp olika påståenden. Om eleverna håller med så byter de plats. Om de inte håller med eller är tveksamma sitter de kvar. Försäkra dig om att alla har förstått övningen innan du går vidare.
3. Ställ ditt första påstående. Upprepa alltid påståendet två gånger så att alla hinner förstå.
4. Fortsätt med nästa påstående. Var uppmärksam på om någon vill kommentera sitt ställnings- tagande. Ge utrymme för eftertanke och diskussion mellan varje påstående. Tänk dock på att inte stanna kvar för länge vid ett påstående. Då riskerar du att eleverna tröttnar.
5. Diskutera hur eleverna upplevde övningen.

Läroplan och kursplaner

Skolans värdegrund och uppdrag

Människolivets okränkbarhet, individens frihet och integritet, alla människors lika värde, jämställdhet mellan kvinnor och män samt solidaritet med svaga och utsatta är de värden som skolan skall gestalta och förmedla. I överensstämmelse med den etik som förvaltats av kristen tradition och västerländsk humanism sker detta genom individens fostran till rättskänsla, generositet, tolerans och ansvarstagande.

Skolan skall främja förståelse för andra människor och förmåga till inlevelse. Omsorg om den enskildes välbefinnande och utveckling skall prägla verksamheten. Ingen skall i skolan utsättas för diskriminering på grund av kön, etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning, sexuell läggning eller funktionshinder eller för annan kränkande behandling. Tendenser till trakasserier och annan kränkande behandling skall aktivt motverkas. Främlingsfientlighet och intolerans måste bemötas med kunskap, öppen diskussion och aktiva insatser. (Lpo94)

Kursmål för samhällsorienterande ämnen

Syftet är att stimulera till reflektion över mänskligt tänkande och handlande och över företeelser i samhället, att stärka beredskapen att överblicka den egna och andras livssituation, att öka tryggheten i den egna identiteten samt att ge kunskaper om hur vårt samhälle är baserat på etnisk och kulturell mångfald.

Skolan skall i sin undervisning inom det samhällsorienterande kunskapsområdet sträva efter att eleven:

- utvecklar sin förmåga att använda olika informationskällor och ett kritiskt förhållningssätt till dessa, utvecklar kunskap om och förmåga till inlevelse i olika livsmönster och ser orsaker till variation i tid och rum men även det gemensamma i olika kulturer.
- utvecklar respekt för andra människors ställningstaganden men uppmärksammar och tar avstånd från sådana som innebär förtryck och kränkningar.
- gör det till en vana att i sitt handlande ta hänsyn till allas lika värde och rättigheter, oberoende av exempelvis kön, klass och etnisk tillhörighet.
- utvecklar förmåga att se konsekvenser av sina och andras ställningstaganden och handlingar.

Kursmål för samhällskunskap

Ämnet ger medvetenhet om och insikter i sådana frågor och ger tillfällen till reflektion om det personliga ansvaret.

Samhällskunskapsämnet behandlar frågor som rör rättvis fördelning och ett hållbart samhälle och ger därmed kunskaper om de globala sammanhangen. På så sätt belyses hur internationell förståelse och samverkan kan bidra till att lösa världsomspännande problem. Ämnets breda och mångfasetterade karaktär gör det möjligt att analysera och belysa de globala utvecklingsfrågorna ur ett helhetsperspektiv och ämnet kan därmed skapa ett naturligt utrymme för värdediskussioner.

Skolan skall i sin utbildning i samhällskunskap sträva efter att eleven:

- utvecklar kunskaper om förhållande i andra länder och därmed förmågan att reflektera över internationella relationer och internationellt samarbete.
- utvecklar sin förmåga att argumentera och uttrycka ståndpunkter samt en tilltro till den egna förmågan att aktivt delta i samhällslivet och påverka samhällsutvecklingen.

Kursmål för svenska

Svenskämnet syftar till att stärka elevernas identitet och förståelse för människor med olika kulturell bakgrund.

Skolan skall i sin undervisning i svenska sträva efter att eleven:

- utvecklar en språklig säkerhet i tal och skrift och kan, vill och vågar uttrycka sig i många olika sammanhang samt genom skrivandet och talet erövrar medel för tänkande, lärande, kontakt och påverkan.
- utvecklar sin förmåga att i dialog med andra uttrycka tankar och känslor som texter med olika syften väcker samt stimuleras till att reflektera och värdera.
- utvecklar förmåga att utnyttja olika möjligheter för att hämta information, tillägnar sig kunskap om mediernas språk och funktion samt utvecklar sin förmåga att tolka, kritiskt granska och värdera olika källor och budskap.
- förvärvar insikt i hur lärande går till och reflekterar över sin egen utveckling och lär sig att både på egen hand och tillsammans med andra använda erfarenheter, tänkande och språkliga färdigheter för att bilda och befästa kunskaper.

Att tillägna sig och bearbeta texter behöver inte alltid innebära läsning utan kan ske även genom avlyssning, drama, rollspel, film, video och bildstudium. Ämnet utvecklar elevens förmåga att förstå, uppleva och tolka texter. Ett vidgat textbegrepp innefattar förutom skrivna och talade texter även bilder.